PUNJAB POLICE • PSSSB • PUNJAB PCS • GOVERNMENT EXAMS

HOUSE OF ASPIRANTS

ਭਾਰਤੀ ਰਾਜ ਵਿਵਸਥਾ

ਅਧਿਆਇ 1

ਭਾਰਤੀ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦਾ ਨਿਰਮਾਣ

ਉਸ ਵੱਲੋਂ ਤਿਆਰ ਕੀਤੇ, ਜਿਸ ਨੇ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਉਹ ਹਾਸਲ ਕਰ ਲਿਆ ਹੈ ਜਿਸ ਦੀ ਤੁਸੀਂ ਤਿਆਰੀ ਕਰ ਰਹੇ ਹੋ।

ਵੈੱਬਸਾਈਟ
houseofaspirants.in

ਐਡੀਸ਼ਨ
ਅਕਤੂਬਰ 2026

ਭਾਸ਼ਾ
ਪੰਜਾਬੀ

House of Aspirants

ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਦੋ-ਭਾਸ਼ੀ ਪ੍ਰੀਖਿਆ-ਤਿਆਰੀ ਪਲੇਟਫਾਰਮ

houseofaspirants.in

ਜੀ ਆਇਆਂ ਨੂੰ, ਪ੍ਰੀਖਿਆਰਥੀ

House of Aspirants ਨੂੰ ਚੁਣਨ ਲਈ ਧੰਨਵਾਦ। ਇਹ ਨੋਟਸ ਸਰਕਾਰੀ ਪ੍ਰੀਖਿਆਵਾਂ ਦੀ ਗੰਭੀਰਤਾ ਨਾਲ ਤਿਆਰੀ ਕਰ ਰਹੇ ਹਰ ਪ੍ਰੀਖਿਆਰਥੀ ਲਈ ਲਿਖੇ ਗਏ ਹਨ: **ਪ੍ਰੀਖਿਆ-ਮੁਖੀ, ਸਮਝਣ ਵਿੱਚ ਆਸਾਨ ਅਤੇ ਮੁਫ਼ਤ**।

> “ਉਸ ਵੱਲੋਂ ਤਿਆਰ ਕੀਤੇ, ਜਿਸ ਨੇ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਉਹ ਹਾਸਲ ਕਰ ਲਿਆ ਹੈ ਜਿਸ ਦੀ ਤੁਸੀਂ ਤਿਆਰੀ ਕਰ ਰਹੇ ਹੋ।”

ਇਹਨਾਂ ਨੋਟਸ ਦਾ ਪੂਰਾ ਲਾਭ ਕਿਵੇਂ ਲਈਏ

1 ਪੜ੍ਹੋ
ਅਧਿਆਇ ਨੂੰ ਇੱਕ ਵਾਰ ਪੜ੍ਹੋ ਅਤੇ ਜੋ ਨੁਕਤੇ ਤੁਹਾਡੇ ਲਈ ਨਵੇਂ ਹਨ, ਉਹਨਾਂ 'ਤੇ ਨਿਸ਼ਾਨ ਲਗਾਓ।

2 ਅਭਿਆਸ ਕਰੋ
houseofaspirants.in 'ਤੇ ਇਸ ਅਧਿਆਇ ਦਾ MCQ ਕੁਇਜ਼ ਹੱਲ ਕਰੋ।

3 ਦੁਹਰਾਈ ਕਰੋ
ਵਿਸ਼ੇ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਪਿਛਲੇ ਸਾਲਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਦੇਖੋ ਅਤੇ ਨਿਸ਼ਾਨ ਲਗਾਏ ਨੁਕਤਿਆਂ ਦੀ ਦੁਹਰਾਈ ਕਰੋ।

ਸਾਡੀ ਵੈੱਬਸਾਈਟ 'ਤੇ ਜਾਓ

- ਦੋ-ਭਾਸ਼ੀ ਨੋਟਸ: ਪੰਜਾਬੀ ਅਤੇ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ
- ਰੋਜ਼ਾਨਾ ਕੁਇਜ਼ ਅਤੇ ਅਧਿਆਇ-ਵਾਰ MCQs
- ਮਹੀਨਾਵਾਰ ਕਰੰਟ ਅਫੇਅਰਜ਼
- 10+ ਸਾਲਾਂ ਦੇ ਪਿਛਲੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨ-ਪੱਤਰ
- ਤਿਆਰੀ ਦੀ ਪ੍ਰਗਤੀ ਦਾ ਹਿਸਾਬ

ਸਕੈਨ ਕਰੋ

www.houseofaspirants.in

ਟੈਲੀਗ੍ਰਾਮ ਚੈਨਲ ਨਾਲ ਜੁੜੋ

- ਨਵੇਂ ਨੋਟਸ, ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ
- ਰੋਜ਼ਾਨਾ ਅੱਪਡੇਟ
- ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਨੋਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨ
- ਹਫ਼ਤਾਵਾਰੀ PDFs
- ਲਾਈਵ ਮਾਰਗਦਰਸ਼ਨ ਸੈਸ਼ਨ

ਜੁੜਨ ਲਈ ਸਕੈਨ ਕਰੋ

t.me/HouseOfAspirant

ਸਿੱਖਦੇ ਰਹੋ। ਅੱਗੇ ਵਧਦੇ ਰਹੋ। ਕਾਮਯਾਬ ਹੁੰਦੇ ਰਹੋ।

ਟੀਮ House of Aspirants

© 2026 House of Aspirants. ਇਹ ਨੋਟਸ ਸਿਰਫ਼ ਵਿਦਿਅਕ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਲਈ ਹਨ। ਇਜਾਜ਼ਤ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਇਹਨਾਂ ਨੂੰ ਦੁਬਾਰਾ ਛਾਪਣ, ਵੰਡਣ ਜਾਂ ਵਪਾਰਕ ਵਰਤੋਂ ਦੀ ਮਨਾਹੀ ਹੈ।

ਅਧਿਆਇ 1

ਭਾਰਤੀ ਸੰਵਿਧਾਨ (Indian Constitution) ਦਾ ਨਿਰਮਾਣ

Making of the Indian Constitution

ਸੰਵਿਧਾਨ ਸਭਾ (Constituent Assembly) ਅਤੇ ਖਰੜਾ ਕਮੇਟੀ (Drafting Committee)

ਇਸ ਅਧਿਆਇ ਵਿੱਚ

- ਸੰਵਿਧਾਨ ਕੀ ਹੈ? What is a Constitution?
- ਸੰਵਿਧਾਨ ਸਭਾ Constituent Assembly
- ਸੰਵਿਧਾਨ ਦਾ ਨਿਰਮਾਣ Making of the Constitution
- ਖਰੜਾ ਕਮੇਟੀ Drafting Committee
- ਸੰਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਦੀਆਂ ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਕਮੇਟੀਆਂ Major Committees of the Constituent Assembly

ਸੰਵਿਧਾਨ ਕੀ ਹੈ?

What is a Constitution?

- ਸੰਵਿਧਾਨ ਇੱਕ **ਨਿਯਮਾਂ ਦੀ ਪੁਸਤਕ** ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਜੋ ਕਿਸੇ ਸਮਾਜ ਦੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਵੱਲੋਂ ਉਸ ਸਮਾਜ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵਸ਼ਾਲੀ ਢੰਗ ਨਾਲ ਚਲਾਉਣ ਲਈ ਬਣਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।
- ਵਿਸ਼ਵ ਦਾ **ਪਹਿਲਾ ਸੰਵਿਧਾਨ** ਸੰਯੁਕਤ ਰਾਜ ਅਮਰੀਕਾ (USA) ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਵੱਲੋਂ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ, **1789 ਵਿੱਚ**।

ਸੰਵਿਧਾਨ ਸਭਾ

Constituent Assembly

ਇੱਕ **ਸੰਵਿਧਾਨ ਸਭਾ** ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਇੱਕ ਸਮੂਹ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਜੋ ਸੰਵਿਧਾਨ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਇਕੱਠੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ।

ਸੰਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਦਾ ਗਠਨ · Formation of the Constituent Assembly

- ਭਾਰਤ (India) ਲਈ ਸੰਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਦਾ ਵਿਚਾਰ ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ **1934** ਵਿੱਚ **ਐੱਮ. ਐੱਨ. ਰਾਏ (M.N. Roy)** ਵੱਲੋਂ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਜੋ ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਕਮਿਊਨਿਸਟ ਲਹਿਰ ਦੇ ਮੋਢੀ ਸਨ।
- ਸੰਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਦਾ ਗਠਨ **ਨਵੰਬਰ 1946** ਵਿੱਚ ਉਸ ਯੋਜਨਾ ਅਧੀਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਜੋ **ਕੈਬਿਨੇਟ ਮਿਸ਼ਨ (Cabinet Mission)** ਵੱਲੋਂ ਤਿਆਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ।
- ਇਸ ਦੀ ਕੁੱਲ ਮੈਂਬਰ ਗਿਣਤੀ **389** ਹੋਣੀ ਸੀ। ਆਜ਼ਾਦੀ ਅਤੇ **ਭਾਰਤ ਦੀ ਵੰਡ** ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਇਹ ਘਟ ਕੇ **299** ਰਹਿ ਗਈ।

- ਇਹ ਇੱਕ **ਅੰਸ਼ਿਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਚੁਣੀ ਗਈ ਅਤੇ ਅੰਸ਼ਿਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਨਾਮਜ਼ਦ** ਸੰਸਥਾ ਸੀ।
- ਇਸ ਵਿੱਚ ਉਸ ਸਮੇਂ ਭਾਰਤ ਦੀਆਂ ਸਾਰੀਆਂ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਸ਼ਖ਼ਸੀਅਤਾਂ ਸ਼ਾਮਲ ਸਨ, **ਮਹਾਤਮਾ ਗਾਂਧੀ (Mahatma Gandhi) ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ**।
- ਸੰਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਵਿੱਚ ਸਿਰਫ਼ **4 ਸਿੱਖ ਸੀਟਾਂ** ਸਨ।
- **ਸਰ ਬੀ. ਐੱਨ. ਰਾਓ (Sir B.N. Rau)** ਨੂੰ **ਸੰਵਿਧਾਨਕ (ਕਾਨੂੰਨੀ) ਸਲਾਹਕਾਰ** ਵਜੋਂ ਸੰਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਲਈ ਨਿਯੁਕਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ।
- ਸਭਾ ਦੇ **ਦੋ ਉਪ-ਪ੍ਰਧਾਨ** ਸਨ।

ਭਾਰਤ ਦੀ ਸੰਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਦਾ ਚੱਲ ਰਿਹਾ ਇਜਲਾਸ

ਸੰਵਿਧਾਨ ਦਾ ਨਿਰਮਾਣ

Making of the Constitution

- ਸੰਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਦੀ ਪਹਿਲੀ ਬੈਠਕ ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ (New Delhi) ਵਿੱਚ **9 ਦਸੰਬਰ 1946** ਨੂੰ ਸੰਵਿਧਾਨ ਹਾਲ (Constitution Hall) ਵਿੱਚ ਹੋਈ ਸੀ।
- **ਡਾ. ਸੱਚਿਦਾਨੰਦ ਸਿਨਹਾ (Dr. Sachchidananda Sinha)**, ਜੋ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਉਮਰ ਦੇ ਮੈਂਬਰ ਸਨ, ਨੂੰ **ਅਸਥਾਈ ਪ੍ਰਧਾਨ** ਵਜੋਂ ਸਭਾ ਲਈ ਚੁਣਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, **ਡਾ. ਰਾਜੇਂਦਰ ਪ੍ਰਸਾਦ (Dr. Rajendra Prasad)** ਨੂੰ **ਪ੍ਰਧਾਨ** ਵਜੋਂ ਸਭਾ ਲਈ ਵੋਟਿੰਗ ਰਾਹੀਂ ਚੁਣਿਆ ਗਿਆ ਸੀ।
- ਮਿਤੀ **13 ਦਸੰਬਰ 1946** ਨੂੰ, **ਜਵਾਹਰਲਾਲ ਨਹਿਰੂ (Jawaharlal Nehru)** ਨੇ ਇਤਿਹਾਸਕ **'Objectives Resolution' (ਉਦੇਸ਼ ਪ੍ਰਸਤਾਵ)** ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ, ਜਿਸ ਨੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ ਰੂਪ-ਰੇਖਾ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੀ।

- ਇਹ **ਖਰੜਾ ਕਮੇਟੀ**, ਜਿਸ ਦੀ ਅਗਵਾਈ **ਡਾ. ਬੀ. ਆਰ. ਅੰਬੇਡਕਰ (Dr. B.R. Ambedkar)** ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ, **29 ਅਗਸਤ 1947** ਨੂੰ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦਾ ਖਰੜਾ ਤਿਆਰ ਕਰਨ ਲਈ ਗਠਿਤ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ।
- ਮਿਤੀ **21 ਫਰਵਰੀ 1948** ਨੂੰ, ਖਰੜਾ ਕਮੇਟੀ ਨੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦਾ ਖਰੜਾ ਸਭਾ ਨੂੰ ਸੌਂਪਿਆ।
- ਮਿਤੀ **26 ਨਵੰਬਰ 1949** ਨੂੰ, ਸੰਵਿਧਾਨ **ਅਪਣਾਇਆ ਗਿਆ**।
- ਮਿਤੀ **24 ਜਨਵਰੀ 1950** ਨੂੰ, ਸੰਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਨੇ ਆਪਣਾ **ਆਖ਼ਰੀ ਇਜਲਾਸ** ਆਯੋਜਿਤ ਕੀਤਾ।
- ਮਿਤੀ **26 ਜਨਵਰੀ 1950** ਨੂੰ, ਸੰਵਿਧਾਨ **ਲਾਗੂ ਹੋਇਆ**। ਇਸ ਦਿਨ ਤੋਂ ਭਾਰਤ ਦੇ ਹਰ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਸੰਵਿਧਾਨ ਵਿੱਚ ਦਰਸਾਏ ਨਿਯਮਾਂ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕਰਨੀ ਲਾਜ਼ਮੀ ਹੈ। ਇਹ ਦਿਨ ਹਰ ਸਾਲ **ਗਣਤੰਤਰ ਦਿਵਸ** ਵਜੋਂ ਮਨਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਸੰਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਬਾਰੇ ਹੋਰ ਤੱਥ · Other Facts about the Constituent Assembly

- ਇਸ ਨੇ **ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਝੰਡਾ** ਮਿਤੀ **22 ਜੁਲਾਈ 1947** ਨੂੰ ਅਪਣਾਇਆ।
- ਇਸ ਨੇ **ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਗਾਨ** ਮਿਤੀ **24 ਜਨਵਰੀ 1950** ਨੂੰ ਅਪਣਾਇਆ।
- ਇਸ ਨੇ **ਡਾ. ਰਾਜੇਂਦਰ ਪ੍ਰਸਾਦ** ਨੂੰ **ਭਾਰਤ ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ** ਵਜੋਂ ਚੁਣਿਆ।
- ਕੁੱਲ **ਗਿਆਰਾਂ ਇਜਲਾਸ** ਸੰਵਿਧਾਨ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਆਯੋਜਿਤ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਨ।
- ਇਹ **ਹਾਥੀ** ਸੰਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਦੇ ਪ੍ਰਤੀਕ (ਮੋਹਰ) ਵਜੋਂ ਅਪਣਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ।

ਸਮਾਂ-ਰੇਖਾ: ਸੰਵਿਧਾਨ ਦਾ ਨਿਰਮਾਣ TIMELINE: MAKING OF THE CONSTITUTION

1934	**ਐੱਮ. ਐੱਨ. ਰਾਏ** ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਸੰਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਦਾ ਵਿਚਾਰ ਪੇਸ਼ ਕਰਦੇ ਹਨ
ਨਵੰਬਰ **1946**	ਸੰਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਦਾ ਗਠਨ **ਕੈਬਿਨੇਟ ਮਿਸ਼ਨ** ਦੀ ਯੋਜਨਾ ਅਧੀਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ
9 ਦਸੰਬਰ **1946**	**ਸੰਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਦੀ ਪਹਿਲੀ ਬੈਠਕ**
11 ਦਸੰਬਰ **1946**	**ਡਾ. ਰਾਜੇਂਦਰ ਪ੍ਰਸਾਦ** ਸਭਾ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਚੁਣੇ ਗਏ
13 ਦਸੰਬਰ **1946**	ਨਹਿਰੂ ਪੇਸ਼ ਕਰਦੇ ਹਨ **ਉਦੇਸ਼ ਪ੍ਰਸਤਾਵ**
22 ਜੁਲਾਈ **1947**	**ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਝੰਡਾ** ਅਪਣਾਇਆ ਗਿਆ
29 ਅਗਸਤ **1947**	**ਖਰੜਾ ਕਮੇਟੀ** ਡਾ. ਬੀ. ਆਰ. ਅੰਬੇਡਕਰ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਹੇਠ ਗਠਿਤ ਕੀਤੀ ਗਈ
21 ਫਰਵਰੀ **1948**	ਸੰਵਿਧਾਨ ਦਾ ਖਰੜਾ ਸੌਂਪਿਆ ਗਿਆ
4 ਨਵੰਬਰ **1948**	ਅੰਤਿਮ ਖਰੜਾ ਸਭਾ ਵਿੱਚ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ
26 ਨਵੰਬਰ **1949**	ਸੰਵਿਧਾਨ **ਅਪਣਾਇਆ ਗਿਆ**
24 ਜਨਵਰੀ **1950**	ਆਖ਼ਰੀ ਇਜਲਾਸ; **ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਗਾਨ** ਅਪਣਾਇਆ ਗਿਆ; ਸੰਵਿਧਾਨ 'ਤੇ ਦਸਤਖ਼ਤ ਕੀਤੇ ਗਏ
26 ਜਨਵਰੀ **1950**	ਸੰਵਿਧਾਨ **ਲਾਗੂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ** (ਗਣਤੰਤਰ ਦਿਵਸ)

ਯਾਦ ਰੱਖੋ REMEMBER

ਸੰਵਿਧਾਨ ਨੂੰ ਤਿਆਰ ਕਰਨ ਲਈ **2 ਸਾਲ, 11 ਮਹੀਨੇ ਅਤੇ 18 ਦਿਨ** ਲੱਗੇ। ਲਗਭਗ **2,000 ਸੋਧਾਂ** ਖਰੜੇ ਨੂੰ ਅੰਤਿਮ ਰੂਪ ਦੇਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਉਸ ਵਿੱਚ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਸਨ।

ਖਰੜਾ ਕਮੇਟੀ

Drafting Committee

- ਇਸ ਦਾ ਗਠਨ **29 ਅਗਸਤ 1947** ਨੂੰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ।
- ਇਸ ਦਾ ਕੰਮ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦਾ **ਖਰੜਾ ਬਣਾਉਣਾ (ਤਿਆਰ ਕਰਨਾ)** ਸੀ।
- ਇਸ ਦੇ **ਸੱਤ ਮੈਂਬਰ** ਸਨ, ਜੋ ਸਾਰੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਦੇ ਮੈਂਬਰ ਸਨ:

ਕ੍ਰਮ ਸੰਖਿਆ No.	ਮੈਂਬਰ Member
1	**ਡਾ. ਬੀ. ਆਰ. ਅੰਬੇਡਕਰ** (ਚੇਅਰਮੈਨ)
2	ਅੱਲਾਦੀ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨਾਸਵਾਮੀ ਅਈਅਰ (Alladi Krishnaswami Ayyar)
3	ਐੱਨ. ਗੋਪਾਲਸਵਾਮੀ ਅਯੰਗਾਰ (N. Gopalaswami Ayyangar)
4	ਕੇ. ਐੱਮ. ਮੁਨਸ਼ੀ (K.M. Munshi)
5	ਮੁਹੰਮਦ ਸਾਦੁੱਲਾ (Mohammad Saadulla)
6	ਬੀ. ਐੱਲ. ਮਿੱਤਰ (B.L. Mitter)
7	ਡੀ. ਪੀ. ਖੇਤਾਨ (D.P. Khaitan)

- ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਖਰੜਾ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਚੇਅਰਮੈਨ ਸਨ, **ਡਾ. ਬੀ. ਆਰ. ਅੰਬੇਡਕਰ** ਨੂੰ **ਭਾਰਤੀ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਪਿਤਾਮਾ** ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਸੰਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਦੀਆਂ ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਕਮੇਟੀਆਂ

Major Committees of the Constituent Assembly

ਕਮੇਟੀ Committee	ਚੇਅਰਮੈਨ Chairman
ਸੰਘ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਕਮੇਟੀ (Union Powers Committee)	**ਜਵਾਹਰਲਾਲ ਨਹਿਰੂ** (Jawaharlal Nehru)
ਸੰਘ ਸੰਵਿਧਾਨ ਕਮੇਟੀ (Union Constitution Committee)	**ਜਵਾਹਰਲਾਲ ਨਹਿਰੂ**

ਕਮੇਟੀ Committee	ਚੇਅਰਮੈਨ Chairman
ਰਾਜ ਕਮੇਟੀ (ਰਾਜਾਂ ਨਾਲ ਗੱਲਬਾਤ ਕਰਨ ਲਈ ਕਮੇਟੀ) (States Committee (Committee for Negotiating with States))	**ਜਵਾਹਰਲਾਲ ਨਹਿਰੂ**
ਸੰਚਾਲਨ ਕਮੇਟੀ (Steering Committee)	**ਡਾ. ਰਾਜੇਂਦਰ ਪ੍ਰਸਾਦ** (Dr. Rajendra Prasad)
ਕਾਰਜਵਿਧੀ ਨਿਯਮ ਕਮੇਟੀ (Rules of Procedure Committee)	**ਡਾ. ਰਾਜੇਂਦਰ ਪ੍ਰਸਾਦ**
ਸੂਬਾਈ ਸੰਵਿਧਾਨ ਕਮੇਟੀ (Provincial Constitution Committee)	**ਸਰਦਾਰ ਪਟੇਲ (Sardar Patel)**
ਮੌਲਿਕ ਅਧਿਕਾਰਾਂ, ਘੱਟਗਿਣਤੀਆਂ ਅਤੇ ਕਬਾਇਲੀ ਅਤੇ ਬਾਹਰ ਰੱਖੇ ਗਏ ਖੇਤਰਾਂ ਬਾਰੇ ਸਲਾਹਕਾਰ ਕਮੇਟੀ (Advisory Committee on Fundamental Rights, Minorities and Tribal and Excluded Areas)	**ਸਰਦਾਰ ਪਟੇਲ** (Sardar Patel)
ਖਰੜਾ ਕਮੇਟੀ (Drafting Committee)	**ਡਾ. ਬੀ. ਆਰ. ਅੰਬੇਡਕਰ** (Dr. B.R. Ambedkar)

ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਸੁਝਾਅ EXAM TIP

ਅਕਸਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਬਾਰੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਪੁੱਛੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ: **ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਵਿਚਾਰ ਕਿਸ ਨੇ ਦਿੱਤਾ** (ਐੱਮ. ਐੱਨ. ਰਾਏ, 1934), **ਪਹਿਲੀ ਬੈਠਕ ਦੀ ਮਿਤੀ** (9 ਦਸੰਬਰ 1946), **ਅਪਣਾਉਣਾ** (26 ਨਵੰਬਰ 1949), **ਲਾਗੂ ਹੋਣਾ** (26 ਜਨਵਰੀ 1950), **ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਸਲਾਹਕਾਰ** (ਬੀ. ਐੱਨ. ਰਾਓ) ਅਤੇ **ਕਮੇਟੀਆਂ ਦੇ ਚੇਅਰਮੈਨ**।

ਤੁਰੰਤ ਦੁਹਰਾਈ QUICK REVISION

1. ਸੰਵਿਧਾਨ ਸਮਾਜ ਨੂੰ ਚਲਾਉਣ ਲਈ ਨਿਯਮਾਂ ਦੀ ਪੁਸਤਕ ਹੁੰਦਾ ਹੈ; ਪਹਿਲਾ ਸੰਵਿਧਾਨ ਸੰਯੁਕਤ ਰਾਜ ਅਮਰੀਕਾ ਵੱਲੋਂ 1789 ਵਿੱਚ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ।
2. ਸੰਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਦਾ ਵਿਚਾਰ: **ਐੱਮ. ਐੱਨ. ਰਾਏ, 1934**।
3. ਗਠਨ ਹੋਇਆ **ਨਵੰਬਰ 1946** ਵਿੱਚ **ਕੈਬਿਨੇਟ ਮਿਸ਼ਨ** ਦੀ ਯੋਜਨਾ ਅਧੀਨ।
4. ਮੈਂਬਰ ਗਿਣਤੀ: **389**, ਘਟ ਕੇ **299** ਰਹਿ ਗਈ ਵੰਡ ਤੋਂ ਬਾਅਦ।
5. ਪਹਿਲੀ ਬੈਠਕ: **9 ਦਸੰਬਰ 1946**; ਅਸਥਾਈ ਪ੍ਰਧਾਨ: **ਡਾ. ਸੱਚਿਦਾਨੰਦ ਸਿਨਹਾ**; ਪ੍ਰਧਾਨ: **ਡਾ. ਰਾਜੇਂਦਰ ਪ੍ਰਸਾਦ**।
6. ਉਦੇਸ਼ ਪ੍ਰਸਤਾਵ: **ਨਹਿਰੂ, 13 ਦਸੰਬਰ 1946**।
7. ਖਰੜਾ ਕਮੇਟੀ: **29 ਅਗਸਤ 1947**, **7 ਮੈਂਬਰ**, ਚੇਅਰਮੈਨ **ਡਾ. ਬੀ. ਆਰ. ਅੰਬੇਡਕਰ**।
8. ਸੰਵਿਧਾਨ ਅਪਣਾਇਆ ਗਿਆ **26 ਨਵੰਬਰ 1949**; ਲਾਗੂ ਹੋਇਆ **26 ਜਨਵਰੀ 1950**।
9. ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਸਲਾਹਕਾਰ: **ਸਰ ਬੀ. ਐੱਨ. ਰਾਓ**; ਸਭਾ ਦੀ ਮੋਹਰ: **ਹਾਥੀ**।
10. ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਝੰਡਾ ਅਪਣਾਇਆ ਗਿਆ **22 ਜੁਲਾਈ 1947**; ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਗਾਨ ਅਪਣਾਇਆ ਗਿਆ **24 ਜਨਵਰੀ 1950**।